

LJUBLJANSKI ČASNIK.

№ 55.

Vtorik 8. Kozoperska

1850.

„Ljubljanski časnik“ izhaja vsak teden dvakrat, in sicer vtorik in petek. Predplačuje se za celo leto pri založniku Jožefu Blasniku 6 gold., za pol leta 3 gold., za četrt leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odraja še 15 kraje. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti znes 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje., za četrt leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, in ako se na pismo zapiše, da se naročini denarji (Pränumerationsgelder) v njem, ni treba nič postnine plačati.

Vradne naznanila.

3. oktobra 1850 bo v c. k. dvorni in državni tiskarnici na Dunaju CXXIX. del občeniga državniga zakonika in vladniga lista, in sicer za zdaj v edino nemškem izdanju izdan in razposlan.

Zapopade pod

Št. 367. Ukaz ministra pravosodja od 26. septembra, s katerim se porazumljenju z ministram notrajnih zadev bolj natanjke odločbe čez povabljenje, zaslišanje in prisego žandarmerije za priče naznanijo.

Št. 368. Ukaz ministra kupčije od 27. septembra 1850, s katerim so po naj višjem dovoljenju odločba §. 2 predpisa čez spraševanja za službe pri državnih poštah tudi na popolnoma z dobrim vspehan dovršeno učilnico mornarstva v Terstu raztegne.

Št. 369. Ukaz ministrov notrajnih zadev, pravosodja in denarstva od 29. septembra 1850, s katerim se po naj višjem dovoljenju vrede odločbe čez prerajanje in pobiranje zastalnih davkov iz odrajtivil, ki so bile po postavi od 7. septembra 1848 in po patentu od 4. marca 1849 dvignjene ali spoznane, da se imajo odškodovati.

Tudi 3. oktobra 1850 bo Cl. del občeniga državniga zakonika in vladniga lista, ki je 3. avgusta 1850 v edino nemškem, 27. septembra 1850 v talijansko-nemškem, 28. septembra 1850 v slovensko-nemškem in 1. oktobra 1850 v serbsko-(ilirsko) nemškem in romansko-nemškem dvojnem izdanju na svitlo prišel, v česko-nemškem, madjarsko-nemškem in horvaško-(ilirsko) nemškem dvojnem izdanju izdan in razposlan.

Zapopade pod

Št. 309. Cesarsko naredbo od 27. junija 1850, s katero se za vse kronovine vladarstva začasna postava čez privatni poduk razglasi in od dneva naznanila v moč stopi.

Št. 310. Naredbo ministra bogočastja in uka od 12. julija 1850, čez vpeljavo šolnine na vseučiliših na Dunaju, v Pragi, Pestu, Lvovu, Krakovi, Olomucu, Gracu in Insbrucku.

Št. 311. Naredbo ministra bogočastja in uka od 14. julija 1850, zadevajoč zmožnost živinozdravnikov, ki niso magistri živinozdravništva.

Dunaj 3. oktobra 1850.

Od c. k. vredništva občeniga državniga zakonika in vladniga lista.

4. oktobra 1850 bo v c. k. dvorni in državni tiskarnici na Dunaju CXXX. del občeniga državniga zakonika in vladniga lista, in sicer v edino nemškem in v vsih devetih dvojnih izdanjih izdan in razposlan.

Zapopade pod

Št. 370. Razpis ministra bogočastja in uka od 1. oktobra 1850, s katerim se po najvišjem sklepu od 29. septembra 1850 občne naredbe čez fakultatno učenje na vseučiliših na Dunaju, v Pragi, Lvovu, Krakovi, Olomucu, Gradcu in Insbrucku naznanijo.

S tem delam vred se bo tudi osem in štirideseti dokladni del izdal in razposlal, ki zapopade najponižniše prednašanje ministra bogočastja in uka k poprejšnjemu razpisu.

Dunaj 3. oktobra 1850.

Od c. k. vredništva občeniga državniga zakonika in vladniga lista.

5. oktobra 1850 bo v c. k. dvorni in državni tiskarnici na Dunaju CXXXI. del občeniga državniga zakonika in vladniga lista, in sicer v edino nemškem izdanju izdan in razposlan.

Zapopade pod

Št. 371. Razpis ministra kupčije od 29. septembra 1850, s katerim se ustanovi, da so dopisave komisij pravo- in državnozanstvenih teoretiških državnih spraševanj poštine proste.

Št. 372. Razpis ministra denarstva od 1. oktobra 1850, s katerim se naprava finančnih gosposk na Erdeljskem naznani.

S tem delam vred se bo tudi devet in štirideseti dokladni del izdal in razposlal, ki zapopade najponižniše prednašanje ministra denarstva k poprejšnjemu razpisu št. 372.

Dunaj 4. oktobra 1850.

Od c. k. vredništva občeniga državniga zakonika in vladniga lista.

Politiške naznanila.

Avstrijsko cesarstvo.

Iz Tminskiga. Ker se iz vsih krajev naše Slovenske dežele večkrat prav lepe in razveselivne novice tako v deželskih, kakor v šolskih zadevah oznanjujejo in le samo iz naše tukajšnje okrajne ni ne duha ne sluha nikodar zapaziti; zatoraj spozna en rodoljub za svojo dolžnost se oglasiti, ino sledeče novice svojim bratom oznaniti. *)

Kar nar prvič omiko ino izobraženje našiga Slovenskiga jezika zadene, se mora reči, da tudi pri nas še precej lepo in veselo napreduje, posebno v šolah, kjer se po vse hvalje vrednim perzadevanju visoko-vredniga tukajšnjiga šolskiga ogleda gospoda And. Pernetel-a, fajmoštra v Vučah, v vsih njim izročenih šolah vse le v Slovenskim uči, in to toliko bolj, ker očiten korist ino živo potrebo zmiram bolj spoznavajo ne le samo učenci in drugi predpostavljeni, ampak tudi vsi prosti ljudje sploh, ker vidijo razveselivni sad per svojih otrokih; zatoraj jih tudi zmiram raji ino vedno več v šole pošiljajo, tako da so začele učilnice že sploh premajhne prihajati.

Še večji ljubezen bi se pa tudi tukej do našiga Slovenskiga jezika vnela, in toliko bolj bi se za njega omiko ino izobraženje skerbalo, ako bi enkrat, kar se tudi pri nas, kjer skori vse zna po Slovensko brati, silno želno pričakuje, gosposka začela saj nekaj v Slovenskim jeziku pisati, saj namreč vabivne li-

*) Prosimo, nam večkrat kaj pisati, homo tudi radi vzeli, in ako želite, tudi poštino povrnili.

ste ino oznanila naj bi ljudem v lahko razumljivim Slovenskim jeziku pošiljala, kar bi tukajšna gosposka prav lahko storila, ker so vsi njeni vradniki zgol Slovenci, ino več z med njih je v Slovenskim jeziku, kakor se sliši, dobro izobraženih.

Tudi tukej so že soseske po novi postavi napravljene, ino njih prvi voditelji se kakor povsod po Slovenskim „župani“ imenujejo. Povsod se je volenje prav lepo ino mirno godilo, ker naš močno spoštovani okrajni glavar, „šterle“ pravi Slovenc od Postojniga doma, so povsod sami zraven bili, ino ljudi od te nove naprave lepo podučevali, ino od njeniga prida prepričevali; zatoraj so povsod ljudje radi volili, ino tudi povsod, kakor se sliši, prav poštene, zastopne ino za prid dežele vnete može za župane zbrali. — Vse dobro se toraj pričakuje, Bog daj srečo in svoj blagoslov!

Kako se pa za mir in srečo dežele vneti in skerbni može tudi tukaj najdejo, že te očitno dokaže, ker sta bila tudi iz te okrajne dva zavoljo svojih zaslužkov za deželo vredna znajdena, bili pretečene dni v Gorici očitno pohvaljena, ino eden po imenu Franc Kafo župan v Vučah z zlatim, in drugi z imenom And. Benedejčič gozdni varh tukaj pa s srebnim Franc Jožefovim redam počastena in obdarvana. Prvi zavoljo svojih mnogih ino večletnih zaslužkov, posebno v začetku laški-ga punta, ker so bili ti kraji skoz njegovo skerb zažuganih napadov mejočih Benečanov obvarvani; in drugi, ker je en bataljon iz Ljubljane semkaj čez gore zavoljo tega na naglim pridših Hrovatov z nevarnostjo svojiga življenja proti sovražnim Benečanam, kateri so že na meji perpravljeni stali tukejsne kraje napasti in požgati, prav umno ino varno po hribih ino pečinah vodil.

Pri sklepu sestavka moram še opomniti, da tudi tukaj ljudem, kakor povsod očitna sodba in žandarmerija prav močno dopadete, ker veliko k dobremu redu dežele perpomorete. Z Bogam!

Rodoljub.

Ljubljana. — C. — Kakor v Pragi, ravno tako marljivo, skerbno in vdeležno se ljubljanski mestnjani sučejo pri volitvah predstojnikov ljubljanskiga mesta. Kdor je popred tiho in mirno Ljubljano poznal, se gotovo ni nadjal, da bodo nje prebivalci toliko vstavniga duha pri volitvah pokazali. Vidimo, da Ljubljančani v resnici razumejo, da je svobodna občina temelj svobodne države, ker jim je toliko ležeče na volitvah. Ne le da se skoraj vsak z veseljem volitve vdeleži, in po skerbnem premišljevanju odbornike voli, ampak že kake dva dni pred volitvijo se zbirajo enakomisleči, se živo posvetujejo in poslednjič sklenejo, ktere može da bodo volili. Kakor povsod, ste tudi v Ljubljani dve stranki: liberalna in konservativna, ki si nasproti stojite in ena bolj kakor druga poganjate, da bi zmagale. V tretjem volitnem oddelku so svobodomisleči popolnoma zmagali. Sicer sta prvi dan samo dva moža čez polovico glasov dobila, ktera smo že zadnjič naznanili, ali pri

drugi volitvi je bilo še poslednjih osem odbornikov zvoljenih. V tretjem volitnem oddelku je tedaj sledečih deset odbornikov zvoljenih:

Ambrož Mihael, kupec.
Dr. Bleiweis, c. k. profesor.
Pauer Jovan, usnjarski mojster.
Baumgartner Jovan, kupec.
Debevc Jožef, kupec.
Blaznik Jožef, bukvtiskar.
Dr. Ahačič, posestnik.
Eržen Jožef, posestnik.
Janež Jovan, usnjarski mojster.
Vollheim Vilhelm, ključarski mojster.

Ti gospodje so tedaj zvoljeni od tretjiga oddelka, ktere brez izjeme k svobodomisleči stranki prištevajo. Volitev družiga oddelka je bila včeraj. Posebno pri tem oddelku oboja stranka k zmagi vse žile napenja. Volilo se je marljivo, in, akoravno še izvoljenih ne vemo, menimo, da bo konservativna stranka čeravno ne popolnoma, vendar le vžugala, ker je v tem oddelku naj več konservativnih volivcov. Odbornike družiga volitniga oddelka bomo drugopot naznanili. Samo to želimo in upamo, da so sami poštene močje zvoljeni, ki so zvesti in udani presvitlimu cesarju, pa zraven tega tudi za blagor Ljubljane uneti.

Ljubljana. — C. — Znano je, da se je visoko višji deželno sodništvo v Celjovcu pritožilo, ker je iz Krajskega sodniške preiskovanja v samem nemškem jeziku prejelo, da je tako preiskovanje z opombo nazaj poslalo, da postava zapove, preiskovanje v tistem jeziku zapisati, kteriga preiskovana oseba razume. Ta reč je marsikteriga zlo spekla, ta in uni je hitro slovensko slovnico v roke vzel, ktera mu popred ni bila dosti mar, ker je mislil, da bodo take postave le na papirju ostale. Ravno zavolj tega je bil tudi gospod Navratil, vrednik „Vedeža“, ki tudi našiga marljiviga deželniga poglavarja slovensko uči, od nekterih vradnikov naprošen, da bi jih hotel slovenski jezik učiti, česar se je z veseljem poprijel. Obetali smo mu sicer mnogo poslušavcov in se veselili njegoviga početja, ker smo se nadjali, da si bo mnogo gospodov te priložnosti poprijelo. Veseli nas, da zamoremo oznaniti, da hodijo gosp. Navratila zlo spoštovani močje poslušati, kterih več je že tudi precej priletnih. Tega pa vendar ne moremo zamolčati, da se nam število poslušavcov premajhno zdi, ker vemo, da razun teh 11 gospodov, je še mnogo drugih, kterim je ravno tako in morebiti še bolj potrebna znanost slovenskega jezika; posebno od mladih gg. vradnikov in naj bolj od tistih, ki so včasih za slovensko reč precej glasni bili, in vendar se slovensine za potrebo ne znajo, bi bilo pričakovati, da rodoljubje, kteriga so si nekda na čelo zapisali, tudi enkrat v djanju pokažejo. Kdor družiga ne dela kakor vpije, tudi družiga na zadnje ne doseže, kakor to, da ga gerlo boli. Mnogo vpitja, malo vžitja.

Ljubljana. Po §. 2. cesarskega patenta od 4. sušca 1849 imajo vse v Avstriji spoznane cerkve pravico službo božjo očitno v družbi opravljati. V Avstriji spoznane cerkve pa so: 1. kersansko-katolska, 2. kersansko-evangeljska, 3. kersansko-gerška, in 4. judovska. Te dodeljene pravice imenovaniga patenta so se poprijeli tudi evangeljski kristijani, kteri že dolgo časa v Ljubljani prebivajo, in so v ta namen sklenili si majhino, pa čedno cerkvico postaviti. Desiravno so pravico cerkev postaviti že po zgor imenovanim patentu imeli, so vendar, bolj za gotovo ravnati, pri ministerstvu dovoljenja prosili, in ga tudi prejeli. Cerkvica, ktero blizo koloseuma zidajo, bo, kakor se že zdaj kaže, prav čedna v bizantinski obliki.

Praviga katolskega kristijana, kteri je terdno prepričan, da je le katolska vera edina in prava

vera, ktero so sveti apostelni učili, mora serce zaboleti, kadar vidi in sliši, da se še veliko ljudi na svetu, kteri te vere ne spoznajo, ali pa, da jo po svoji glavi popravljajo in spreminjajo. Vender pa imamo vsi kristijani od Kristusa zapoved vse ljudi, in tudi tiste, ki niso naše vere, ljubiti, in zveličar sam je hudo zavrnil nektere svojih apostelnov, kteri so hotli nad krivoverne Samarijane ogenj spod nebes prositi. — Zato se nam mora čudno zdeti, kako da nekteri katolčani v Ljubljani skor sovražno na novo evangeljsko cerkvico gledajo, ter nad duhovno in deželsko gosposko godernjajo, zakaj da se krivovercam z silo ne ustavi, zakaj da jim cerkve zidati ne prepove, kakor da bilo to mogoče, ali pa tudi po naukih katolske vere le pripušeno; katolska vera ima namreč le podučevanje, svarjenje, prošnje in molitev, druge sile pa ne pozna. — Nekteri katolčani se boje, da bi katolsko slovensko ljudstvo v Ljubljani in v okolici ne bilo pohujšano in s časom ob čisto vero pripravljeno, če, kakor se kaže, evangeljski kristijani cerkev svojo postavijo, in zanaprej v njej Boga po svoje časte. Takim damo pomisliti, da med evangeljskimi kristijani ni slovencev, ampak da le nemško govore, in bodo v svoji cerkvi tudi le nemško pridgovali. Bog pa, kteri je dozdaj slovensko ljudstvo v čisti katolski veri ohranil, upamo, da nas tudi zanaprej ne bo zapustil; slovenski narod bo z božjo pomočjo tudi zanaprej čisto katolski narod ostal. — Če pomislimo dalje, da je dandanašnji tudi med katolskimi kristijani veliko takih nejevernikov, kterim so katolske cerkve tern v peti, in bi bili veseli, ako bi se vse cerkve začele poderati, ali ne bomo Boga hvalili, da so med evangeljskimi kristijani tudi še toliko verni ljudje, da si še nove cerkve zidajo, v kterih že svoje službo božjo opravljati. Pustimo toraj svoje, če tudi po našim prepričanju zmotljene brate, da si cerkev postavijo, in želimo jim, da bi v nji Boga in Jezusa prav goreče molili; sklenimo tudi mi svoje molitve po nauku svete katolske cerkve z njimi, in prosimo Zveličarja, da bi skoraj tisti čas prišel, da bo katolski škof morebiti ravno to evangeljsko cerkvico v katolsko posvetil, kar se bo enkrat gotovo, če ne pred, pa takrat zgodilo, kadar bo po besedah Jezusovih „en sam pastir, in en ovčji hlev“.

Austrijska. Iz Dunaja se piše v „Südsl. Ztg.“: Gosp. dr. Skedelna je na predlog ministra uka, kar za gotovo zmemo, cesar za profesorja finančnega zakonoznanstva na vseučelišu v Gradcu 22. septembra poterdil, kar bo „Wiener Ztg.“ skorej vradno naznanila. Znano je nam tudi, da se je gospod dr. Skedel zavezal kazenske postave učiti, in toraj upamo od njegoviga znaniga rodoljublja, da bodo Slovenci skoraj priložnost dobili, se v domačem jeziku te važne postave učiti. Tudi misli gospod doktor Skedel statistiko učiti. Ker so nam njegove mnogoletne skušnje kakor tudi njegova znanost v tej reči znane, smemo pričakovati, da bo imel mnogo, posebno slovenskih poslušavcov.

Horvaska. 1. oktobra od 3 popoldne je bil prvi javni zbor prijatlov in udov „društva za poviestnico jugoslavensku“, v narodni dvorani. Zbrane ude tega društva je pozdravil gospod Ivan Kukuljevič z govorom, v kterem je tudi dozdažno delavnost začasniga odbora, ki je društvene pravila storil, natanjko razložil. Potem so se novi odborniki zvolili, ki obstoje po 17. §. iz eniga vodja, šest svetovavcov in eniga blagajnika (denarničarja); za vodja (načelnika) društva je bil izvoljen Ivan Kukuljevič, za svetovavce pa gg. Mihael Sabljar, Ferdinand Žerjavic, Mirko Bogović, Preradović, Nikolaj Vakanović in Viekoslav Babukič, ki je tudi za blagajnika društva postav-

ljen. Na tako vižo se je društvo ustanovilo in v javno življenje stopilo. Bile so prebrane postave začasniga društva, ki so bile malo premenjene enoglasno poterjene in sklenilo se je za društveni časopis „Historički arhiv ili spomeniki jugoslavenske poviestnice“ koj potrebno storiti, da se bo začel izdajati. Po dokončanih društvenih opravkih se dvigne profesor pravice gosp. Molnar in v izvrstnem govoru razloži, kako potrebno je v dosego tega namena poznati in razsodjevati stare darivne pisma in listine (diplome), znanost rodoslovja starih denarjev in gerbov (numismatika in heraldika), in je predložil, da bi društvo bansko vlado prosilo, da naj visokimu ministerstvu napravo teh znanost na c. k. akademii v Zagrebu na serce položi; kar se je z občno pohvalo sprejelo. Poslednjič je zbor sklenil, da naj se močje, ki so si z pisanjem zgodovine posebno slavo pridobili, za častne ude vpišejo. Potem se je zbor razšel.

* Turopoljci so 30. septembra svoj zadnji zbor imeli pod predsedništvom svojiga župana, in na cesarja so prošnjo poslali, da bi se jim obderžale njih stare pravice in da bi se jim še zanaprej poterdila pravica svojo lastno sodbo imeti (privilegium fori).

Se ve da njih prošnja ne bo uslišana, sicer bi mogle to vse mesta prositi. Enakost postave — to tirja duh časa, kterimu se bodo tudi Turopoljci uklonili. Včeraj jim je prišlo od veliciga župana zagrebske županije pismo, v kterem jim prepove bodoče političke zборе, ampak samo o poljedelskih rečeh se utegnejo pri zborih še pogovarjati.

Serbska. Naznanili smo že, da se je v petrovaradinskem mejnem polku serbski jezik za opravniga vpeljal; gospod polkovnik Puffer je pa to dano zapoved vpričo vsih kompanij preklical z besedami: „Hočem, da se zanaprej več serbski jezik ne rabi za opravniga. Jezik je še sirov in se mora še v šolah, ki se bodo napravile, popred omikati“!

Česka. Po telegrafu je v Prago prišlo dovoljenje, da je ondi realna šola dovoljena. Med učniki se imenuje posebno zasluženi Karl Vladislav Zap.

Krakova. 25. septemb. se je v Vielički stoletni spomin iznajdbe tamošnjih bogatih solin obhajal. Jame so se luči bliskale; zastonj se je smelo vanje iti. Do 3000 ljudi iz bližnjih in daljnih krajev se je zbralo; v Krakovem ni bilo več mogoče voza dobiti se tje popeljati. Po slovesni božji službi v podzemeljski kapeli je banda rudokopov v ples igrala. Začel se je v neizmerni dvorani, čigar stene so se miljon in miljonkrat prižganih luči in svetlih kristalov utrinjale, veseli raj, ki je dolgo v noč terpel.

Ogerska. Preosnova katolskih gimnazij na Ogerskem se je s pripuščenjem ministerstva uka od 17. septembra pričela. Poglavarji redov, ki imajo pravico gimnazije iz svoje srede z učniki oskerbeti, so obljubili take močje za učenike postaviti, ki so terjanje spraševanja dostali; ministerstvo je te učilnice za očitne spoznalo, tako dolgo, dokler se očitnim gimnazjem naloženi pogoji na tanjko ne spolnijo. Pri vsacem gimnaziju je na tanjko povedano, ako se ima v nemškem al v madjarskem jeziku učiti. Tako n. pr. v Komarnu ogerski, v Günsu nemški, v Pečuhu v zmešanem jeziku, nemški in madjarski.

* Zvedlo se je, da vladijani za dobro spoznala da bi se vsa Ogerska v en zbor shajala, samo to se še ne ve al bo pet okrožnih zborov al bodo trije narodni. Za Erdelj je sklenjeno da se bodo v narodnih zadevah v tri posebne zборе shajali. Mende mislijo s tem vsacemu nepokoju v okom priti. — Vredba ogerskih sosesk bo tudi kmalo razglašena.

Tuje dežele.

Iz bosniške meje. Omer-paša, kakor se sliši, je že nekaj tednov z 8000 možmi v Pridoru. Tje je poklical starašine vsih krajev puntarskih Nahij; kakor tudi vodje punta. Ko jim je voljo vlade oznanil, jim je ferman brati dal in ga potlej sam slavlanski razkladal, tudi jih je prijazno nagovarjal se Sultanovim naredbam podati, ker bo vse poprejšnje pozabljeno in odpušeno, tudi ne bo nihče več po po krivici stiskan, ker bo ojstra pravica vodilo prihodnje vlade. Vodja vstajnikov Alekedića in Dizdarja Vrano gračkiga z denarji darovavši jih domu spusti.

Dozdaj znane terjatve vlade v temle obstoje: 1. odprava spahiluka (fevdalniga davka, po navadi 1 cekin od družine, spahija je moral pa zastoj na konju služiti. 2. Vpeljanje splošnega gruntnega davka v podobi desetine. 3. Poslanje prvih že popisanih mladenčev v Nizam (vredene trume), ki jih bo cela Bosna 15.000 mož dajati morala. Sliši se, de je med Omerjevimi vojsaki 800 Madjarov, med njimi eden Liva-paša (general-major) z imenom Skenderbeg. Omer-paša bo tako dolgo v Pridoru, dokler perve nabere vojakov v Nizam ne pošljejo, ki jo bodo potem v drugo okrajino poslali, potlej se bo še le vernil v Sarajevo čez zimo. Puntarske Nahije imajo že nove vodje. Kakor se zdi bo Omer kar bo nar berž mogoče, nabrani Nizam na Turško poslal in z zmiram novimi trumami podperan vso Bosno, posebno Krajino z vojniki napolnil, potem bo še le Turke in Raje na vojsko pobirati in za vojsko pripravne po starosti verstiti začel in novi davek djansko vpeljal, kar se bo brez vse kervi zgodilo, ker je njegovo modro obnašanje puntu vso moč vzelo. Krupa, Bužim, Ostočac, Jasin, Vakup in posebno Bihać mislim, de bo posadke dobil. Prosto ljudstvo je z novimi napravami dosti dovoljno, tode plemenitvo, Spahije, Begi in Age so zlo serditi. Tudi Raje, v večni sužnosti oživinjeni, nepripravni svobode uživati, ki menijo, de bodo nove naprave novo hlapčevanje, huji od stariga ž njimi v en rog trobijo.

Bosna. 18. dan pr. m. je bil serašcir Omer-Paša v Pridoru, odkodar, se je s 5000 pešcov, 1000 konjikov in z nekoliko topovi na pot Starega Majdana podati mislil. Govori se, de je med temi četami tudi nekaj uskokov, kateri so v posebnih dveh četah. Ko je iz Sarajeva šel je nekoliko vojske v Banjaluki pustil.

Pripoveduje se de Omer-Paša z orožjem preti ako se Turci v Krajini ne poprimejo Sultanove naredbe.

V Bosni in Hercegovini je med Turci mir tode gotov mende ne, ker pravijo, de se bo Serašcir ako v Krajini protivnost najde teh dveh dežel z orožjem lotil.

Vezir Hercegovine Ali-Paša je pod čuvstvom Traviškiga vezira. Serašcir je terjal 100 tovorov ječmena in pšenice od Bosnakov in Hercegovincov; pa od tiga kar Kadiluk od Livna vtiče, morajo Turci tretji del dati.

Nekteri mislijo, de bo Omer-Paša v Bosni prezimiti moral, ako se vojska zapali.

* Ako je dolžnost časnikarja pazljivo prigodbe sveta slediti in zvesti varih vsakdanje zgodbe biti, tudi niti zgubiti ne smemo, ki nas v dvorane in ljudstva vodi. Že dvajset let se tri poglavitne moči za breg Donave poganjajo, ravno toliko časa je tudi liberalizem stare kopita prekucoval preden je zmagal. Naj se godi zdaj kar koli hoče v političkem okrogu, naj se tolikrat nemško vprašanje (deutsche Frage) pretresa je vundar iztok Donave Rusii in Anglii vedno pred očmi, je podlaga vsaciga družiga početja. Čutimo de se v globocem jugu Evrope v gorah Hema in

Balkana, v šumečih gozjdih Bosne in Serbije mogočni izvorni narod giblje, čigar političska zavest še spava; čutimo de imajo slavjanska ljudstva up prihodnosti, de je ta prihodnost, toliko večji kolikor dalje so južni Slavjani od preizobraženja, de se v njihovih jeklenih, vterjenih ramah žar ognjene kervi pretaka. Boje se vlade naroda de bi jez pokončavši sosedam s smertjo ne protil, zatorej bi za Balkanam rade vladale. Rusija se poganja za sprednost v Donavskih zemljah, Anglija je upera v Turčijo, ker dobro ve, de perst zgodovine na ti razpadeni državi počiva, ki bo vsim svojim prenapredbam vkljub odpadenikam, ki hočejo zaupanje do sebe v ljudstvih buditi, poginiti in razpasti morala.

Avstrija ima torej veliko nalogo v tiste kraje svoje oko obračati koder še turški polomeseč, sije, kjer se še duh narodnosti ni pokazal. Vemo kaj je Avstrije poklic, njeniga cila nočemo še dalje premikati, sicer se Angležam ne bomo enacih nikdar šteli.

Turska Serbska. Iz Zemuna se piše v „Agr. Ztg.“: Zmešnjave, ki so med angleškim general-konzulom grofom Fonblanque v Belgradu in serbsko vlado zavolj kaznovanja njegoviga služabnika vstale, so te dni poravnane bile. Serbski minister zunanjih zadev Petronievič se je podal k angleškemu general-konzulu in mu je dopovedal, de se je kaznovanje le po zmoti konsularskega tolmača zgodilo; nato je general-konzul rad roko v spravo podal. Tedaj se je iz nasipov Belgrada — ker se je tudi belgrški poglavar te slovesnosti vdeležil — 21 krat s topom ustrelilo in ravno tolikrat na dvorani serbskiga Načelnništva in angleško bandero se je spet razvilo.

Rusovska. Iz Bukaresta se piše: „Beremo kako se zbirajo po ruskem denarji za junaške Serbe. Ako je sporočilam verjeti, je do zdaj že čez 1 milijon rubeljnov zbranih, za 30 razdanih cerkev vsa potrebna sv. posoda, od zlata in srebra, oblačila iz svile in škerlata, dosti knjig, med njimi s srebrom okovani evangelji. To zvediti nas je zlo zlo veselilo; vidimo, de je Rusia pripravljena svojim bratom pomagati. Pobirajo se denarji povsod, še armada se tega dobrotljiviga dela s svojo pomočjo vdeleži.

Nemška. Celi dan in tudi po noči 29. septembra se je v Friedrichstadt streljalo. Tönnigen ste dve kompanii Holsteincov posedle; iz London-a so, kakor pravijo nekoliko ujetih Dancov pripeljali; pri Breckendorfu so se Nemci z Danci sprijeli.

Turska. Iz Carigrada se 14. septembra v „Lloyd“ piše: Po c. povelju od 10. t. m. se Hairadin paša, nekdanji poglavar v Drinopolju, za poglavarja v Bosni izvoli. Hafiz-paša, popred deželni poglavar v Bosni, je prišel za poglavarja v Drinopolje.

Laška. Kervava sodba je turinskiga nadškofa z 13 zoper en glas obsodila, ga za celi čas življenja iz domovine izgnati in mu posestva odvzeti.

* Iz Neapla se piše, de so bili nekteri sodniki najvišjiga sodništva službe odvezani, ker so neke osebe spustili, ki so bile zavolj političkih prestopkov zaperte, ki so bili tako nepomembni, de jih zavolj njih niso mogli kaznovati.

Francoska. 24. aprila bi bili imeli francoski časopisi po dani zapovedi vsak sostavek podpisan na svitlo prinesti. Vsak časopis je pa to postavo na eno ali drugo vižo načel. „Republique“ prinese vse sostavke brez podpisa, razun Laurentoviga, ki se vselej podpiše „Sreće“ podpiše pred imenom dopisnika „za vredništvo“ in toraj še vredništvo, kakor popred za odgovorno derži. „National“ nima družiga podpisa kakor vrednikoviga. „Journal

des Debats“ se iz te postave, kakor se zdi, norca dela, ker prinese iz Kalifornie — podpisano. „Union“, „Evenemont“ in „Charivari“ se ravna po postavi, ravno tako „Corsaire“, vendar nekoliko preveč natanjko, ker skorej vsako smešnico, vsako verstico podpiše.

Razne naznanila.

— Električki telegraf iz Dunaja do Pešta je gotov, prva skušnja je šla urno od rok.

— Konec tega mesca se bo prvi pot vožnja po železnici v Ostrogon poskusila, iz Pešte pa v Požun in na Dunaj bo še le spomlad odperta.

— Na celem Ruskem je samo 3675 ljudskih učivnic, in v njih je do 194,944 učencov. — Leta 1849 je bilo na šestih ruskih vseučiliših, trih licejih in v eni pedagogiški šoli do 3754 učencov, pa še leta 1848 jih je bilo v njih 4467.

— Terdnjavska komisija, ktere vodja je feldzeugmeister Hes se vedno peča z načerti, ki so pripravi vse važniši kraje države uterditi, ali že stoječe terdnjave popraviti. V Komarnu, Krakovi, Olomucu se na terdnjavah že naglo dela; v Lincu in Josefstadtu se bodo nove terdnjave zidale; tudi na Laškem se je že več velikih del pričelo, ravno tako na Ogerskem. Namen tega je, armado po tempomanjšati kolikor bo mogoče.

— „Das katholische Blatt aus Mähren“ pripoveduje sledečo smešnico: Ko sim stopil v neko hišo predmestja Neubau na Dunaju, sim zaslišal iz napolodpertih vrat nekiga rokodela po otročje jokati. Stopim bližej, kar umem molitvo, „Oče naš, kteri si v nebesih, posvečeno bodi tvoje ime, pridi k nam tvoje kraljestvo. Zgodi se tvoja volja, o Bog stori, de bo Tvoja volja tudi narodova, daj nam dans naš vsakdanji kruh; ki ravnaš hribe in doline, poravnaj uboge in bogate, odpusti nam naše dolge, vari nas pred napadom stražarstva odreši nas trinogov, prekucni hierarhijo in farštvo, podaj nam svobodo in enakost, potem te bomo hvalili od veka v vek. Amen.“ To je bila čudna molitev!

— Dunajski nadškof je visoke katoliške duhovne povabil v posvetovanje. Pogovarjali se bodo od poduka v šolah. Zbor se ima prihodnji mesec pričeti.

— Vino na Horvaškem slabo obeta. Malo ga bo, in še to ne bo dobro. Njegova cena je tak poskočila, de ljudje še ne pomnijo, de bi bilo kdaj tako drago. Pa tudi drugi živež je vedno bolj drag.

— Pripovedujejo, de misli vlada v prihodnjem letu komisijo za naselitbo Ogerskiga zvoliti, ki bo povsod naselovanje vižala in nadto rečjo čula. Pod posebnimi pogoji bodo tudi privatne osebe zadobile pravico, naselitve vstanoviti.

— Iz Bregence se v „Reichszeitg.“ piše, de bo avstrijski cesar na meji z bavarsko, saksonsko in württenbersko kraljico pogovor imel. Pravijo, de se svitli cesar ni zavolj političkih zadev na pot podal, zlo pa se govori od ženitbenih pogodb med saksonsko kraljično Sidonio in cesarjem Franc-Jozefom, ki so mende že dokončane.

— Knez Schwarzenberg, predsednik ministertva se je 1. augusta za cesarjem v Bregenc podal. Zdi se, de se jo to zavolj tega zgodila, ker so poslednje dogodbe v Berlinu takiga zapopadka, de se naravnost vidi, de se Prusija Avstrii nalaš zoperstavi, de bopogovor z drugimi nemškimi vladarji, ki so z Avstrijo v zvezi, v Bregencu.

LEPOZNANSKI LIST.

Narodska Epopeja Serbov.

(Iz nemškega.)

Gospoj v. M. od Dr. Siegfrieda Kapperja.

(Konec.)

Mara, ravno tako ošabna kakor njena sestra ponižna i ljubeznjiva, gleda zavirljiva junaštvo moza svoje sestre, Milosa Obilića, slavnega i vsemu ljudstvu ljubega junaškega peva. Mara svoje nevošnjivosti ne more več skrivati; le samotna po dvoru hodi, i v Kruševac malokdaj pride; še tačas kadar pride vselej Milošu zabavlja na moč, da bi le Vukosavo razžalila. Enkrat je sestro tako dražila, da se Lazar primoranega vidi, ohe za nekaj časa iz svojega dvora odpraviti. Mara je vsa vneta jeze. Nje mož Branković se bojuje, ona pa doma potoke solz preliva.

Branković pride iz boja. Molče ga čaka pri vratih, ne prime mu konjca, namesto veseliti se, se joka.

„Kaj je to?“ prasa začuden Branković, še nikdar nisim vidil junaških žen, da bi svoje može tako sprejemale, kadar se iz boja vernejo.

Mara odgovori: Kaj mi pomaga tvoja slava kaj zmaga tvojega orožja, ker si vundar zmirom bolj ponižan od Miloša? Kaj pomaga, ker moram gledati da se ta Miloš, ki se bolj na gosli kakor na meč ume, v carski milosti solnči, ker moram slišati, da ga ljudstvo svojega Miloša imenuje, ter mu vse zmage prilastuje, ktere si ti zadobil, ti mladika kraljevega stola, ki bi veči pravico imel na njemu sedeti, kakor pa služiti mu.

Kaj ne bom jokala, ker ga ljudstvo bolj junaškega od tebe imenuje, ker si Vukosava, svojo roko na me dvignuti upa, ako pravim da si ti bolj verli junak. Govori! smo res že tako dalječ zašli, da ti Miloš svobodno zeleni venec tvoje slave iz glave vzeti sme? Ako je res — odpelji me, da umerjem. Tje v skalovje me pelji, da me nihče ne vidi v mojih težavah. Pelji me tje, ti se pa pripogiblji pred malikom Milošem, jaz se raji umorim, kakor da bi se Vukosavi priklanjala.

Miloš se s strašno kletvo zaroti, da ne bo pred njeno obličje i pod svojo streho stopil dokler se nad Milošem strašno ne maščuje.

Precej gre Miloša iskat. Najde ga pred dvorom Musića Stefana, kterege edino hčerko Kosančicu Ivanu snubi, i ga v dvoboj zove: Bolj si strahljiv, kakor zajec v detelji, bolj bahačast kakor žaba v luži, ki ne ve zakaj se napihuje; bolj zviti ko hsica v skalah, ki si ponoči ropa išče.

V prvem trenutju se Miloš jako začudi Brankovićevim besedam, v družim trenutju je že v svojem sedlu. Meni da je Vuk obnorel, mu svetje, da naj se domu verne i si po zdravniku pošlje. Miloš konja oberne proti domu.

Branković Vuk se s hrohotom nasmeja, i zažene za njim svoje kopje.

Miloš ga z buzdovanom prestreže, da se v tri kose razdrobi. „Pojdi domu, podaj se na posteljo,“ pravi Brankoviću, svoje lastno kopje v drevo zasadi, pa odjaha mirno.

Vuk se še bolj razserdi, misli da ga Obilić zasramuje. Potegne meč, da bi mu glavo uzel. Miloš ga na buzdovan prestreže i na kosce razdrobi. Zasadi v znamenje, da se v nikakoršen boj ne poda, svoj meč v zemljo. Vuk potegne svoj buzdovan, pa razdrobi se na Miloševem buzdovanu ko steklo. Še s hantjarjem ga hoče Branković umoriti; pa Miloš mu ga iz roke izpuli. Nameri se junak na junaka. Dolgo ne zmaga nobeden. Potlej vundar Branković omaga. Pa priseže mu strašno maševanje.

Muratove vojske so že spet prot Serbskemu obrnjene.

Lazar se oroži s vso močjo, ker dobro ve, da bo boj za življenje i smert. Da bi izdajstvo vse njegovo delo vničiti vtegnulo, tega ne misli. Nar višji zapovedovavstvo vojske pusti Jugu i zetoma Milošu i Brankoviću.

V Kruševcu se zbere vojska, tukaj prejme sveto obhajilo pod milim nebom, preden odidejo proti sovražniku kerščanstva. Sredi planjave stoji velik šotor, pred njim stoji sivi Patriarh, obdan od vladikov, popov i menihov; ti podajajo pod krstaš-barjakom (križenim banderom) ki ga Strahinjić-ban nosi, vsacemu

možu posebej, kteri memo pride, sveti kruh i sveto vino.

Nadušju, s katerim se trume v smert za svobodo i vero blagoslove, se čudež pridruži. Od ranega jutra do tamne noči terpi obhajilo vojščakov. Ko knezi i vojvodi na versto pridejo, ko Lazar pred Patriarha Jevrema poklekne, lej velicega čuda! kruha i vina ni več!

Sivemu duhovnu se solze vdero; menul je da je to slabo znamenje. Kar stopi rožnordca devica k njemu, poklekne tik njega v travo, pa mu ponižno poda i kruha i polno kupo vina. Devica je Jela, Musić-Stefanova hčerka, ki je v vročini dneva, svojemu zaročenemu Kosančicu Ivanu, pokrepčakala prinesla. Jevrem blagoslovi kruh i vino ter Lazarja obhaja. Kralj pa natakne deklici zlat persten na roko v zahvalo i znamenje, da bo po dobljeni zmagi, praznovanje zmage i njena poroka s Kosančicom jeden god za Serbsko.

Tisti odlomik pesmi je eden nar lepših, v katerem se marsiranje vojske v Kosovo popisuje. Pred svojim gradom stoji Carica Milica i njena hčerka Vukosava. Bojezljive misli jo vgrabi, ka vidi solnčnega bleska vneto, oroženo vojsko po dolinah valiti se, ko premisli, da morebiti nikomur ni pripuščeno vernuti se. Jug-Bogdan i njegovih devet sinov je na čelu ubojitih trum. Bodo vsi šli z armado, ne bo nihče pri njej ostal, ho ona morala znabiti sama žalostno živeti? Poprosi Cara, da naj ji enega iz med devet bratov doma pusti. Lazar si ne upa misliti, da bi kteri iz boja ostati hotel, vundar privoli da ostane, kdor hoče. Devet bratov odide posamezno vsaki s svojo trumo. Nobeden noče ostati. Pride stari Jug. Carica se verže v prah pred njegovega konja, ga solzna prosi, da naj pri njej ostane. Jug jej odgovori: Slabo se pristoji hčeri očeta iz boja ustavljati, da bi se sramotno v grob vlegel, kteri je dozdaj slavno živel. „Ti ostani v Kruševcu, nam pa dolžnost veli na Kosovo! Moli, prosi, da nam pomaga Bog i sreča junačka!“ To izreksi urno odjaha.

Car zapove zvestemu slugu Golubanu, da naj pri Milici ostane. En dan ostane ta v Kruševcu, dalje pa ne prenese mehkega življenja, zdaj ko so bratje v terdem boju. Carica ga ne ustavlja, sama ostane doma, vsaki dan gre na stolp grada, kdaj bo vidila koga, da bi ji naročilo prinesel iz Kosovega.

Na bregih Sitnice i Laba — v Kosovem ravnem — stojite dve silni vojski, ena proti drugi. Ivan Kosančic gre sovražni tabor ogledovat. Med tem se serbska vojska vtabori, i vse potrebe za boj pripravi. Miloš je duša vsega; pa od dne do dne vidi gorečnost svojih podložnih bolj ugasovati, še Lazar nemalo omerzne proti njemu; Brankovićevi nasveti pa zmirom bolj obveljujejo. Kosančic pride iz turskega tabora nazaj. Miloš ga prvi sreča. Petnajst dni je hodil Kosančic skoz pet sovražnih taborov. Vse je, povsod je mož do moža, konj do konja tako da se krečati ne morejo. Kopje pri kopju se vidi, kakor jekleni gojzd, skit pri skitu kakor jeklena planjava, nad vsim se vijo viharna rudeča bandera. Ako bi dež šel, kaplje bi na zemljo ne padlo, ampak vse na konje i junake. Aine-Beg, Saridsah, Evren strašni, ti so vojvodi, i carovića Jakub i Bajezit sta pri Muratu.

Štiri tabore je srečno prehodil, v petem je bil vjet. Vse je želelo njegove smerti. Sultan je zapovedal pri življenju pustiti ga tako dolgo, da bo svoje ogleduhe slišal, ako je gjaur resnico govoril ali ne. Zapro ga v drugo sobo poleg Murata. Med tem je Kosančic, ko je bil zapert, znani glas slišal, ki je obljubil Muratu Lazarja izdati, pa za nič manj kakor za to, da mu bo krono Serbijo nazaj dal proti temu da bo izdajavec vsako leto hrač plačeval. Kosančic ni svojim usesom verjel, je skozi luknjico gledal i s svojimi očmi nekoga vidil, ki ga nikdar imenovati neče, ker bi mu nihče ne verjel, nar manje pa Lazar.

Miloš koj misli, da izdajavec nihče drugi ni, kakor ta ki je njega v nemilost pripravil. Da bi serbske vojske, v ktere verstah prepri stanuje, prevec ne splašil veli Miloš Kosančicu, da naj pove, da je Turska vojska sicer velika pa slaba.

Ima dosta vojske u Turaka
Al s' možemo s njima udariti
I lasno ih pridobit' možemo,
Jera nije vojska od mejdana
Več sve stare hodže i hadžije
Zanatlije i mlade čardžije,
Koji boja ni vidjeli nisu.

Tisti večer pred bitvo, se je v Muratovem taboru svetovalo bitvi ognuti se, ker se niso nikogar manj nadjali, kakor zmage. Serbi se zbero v Lazarjev šotor na časo vina. Kosančic pripoveduje, kakor mu je Miloš svetoval, ali Lazar ne verjame. Černo ogernjen moz je njun pogovor poslušal i ga Lazaru izdal.

„Nikdar bi ne bil mislil, da me bo Serb izdal, nar manje pa da Miloš!“ reče Lazar ko mu Miloš napije.

Zdaj vidi Obilić da ne sme več molčati. Reče mu: Care! mož, ki te bo izdal, je pri tebi, hladno vino pije — Branković je. Jutri je dan bitve, vidili bomo, kdo je zvest ali kdo je nezvest. Plane iz šotora, i tisto noč ga ni več nazaj.

Jutro pride, vojski stojete redoma ena drugi nasproti, čakajoči znamenja udariti se. Zapazijo zmešnjavo v turskih verstah, kakor bi se vse vojske razkropile hotle. Potem vidijo da na enem sovražnih kril nekoga ljutoma proti serbskemu taboru podijo. Marko i Jug gresta naproti s trumami. Miloš je, njega Turci pode, on jih z buzdovanom od sebe brani.

Jug pride toliko zgoodej k njemu, da mu Miloš se pove, da je po noči do Muratovega šotora prišel i njega umoril. Zdaj je na Brankoviću, reče blagi junaki Miloš, vojsko Caru pridobiti, i umerje od 100 kopij preboden. Jug plane s svojim krilom serdit v sovražnike i zmagavno napreduje. Tudi Lazar s srednjo vojsko srečno ravna. Ko bi bil imel od smertno ranjenega Murata za Sultana izvoljenega carovića Bajezita ujeti, Branković svoje krilo Turkom odpelja. Turki, ki so njemu nasproti stali, zagernejo Lazarja, mu posekajo vojsko i njega vlovijo.

Peljajo ga pred umirajočega Murata; ta se še v smertnih težavah hladi nad veseljem, da bo tudi poglavar kerščanski poginuti moral. Jugova zmaga je zastonj. On i njegovi sinovi, vsih deset pobere junaška smert. Bitva je zgubljena in Serbija z njo. Sluga Goluban se verne v Kruševac knežinjama Milici i Vukosavi žalostno oznanilo prinest. Marko, truden sekanja popusti Kosovo, skrije svoj meč v gorah v neko skalo, i potem samotni umerje. „Enkrat bo junak ustal, ta meč iskal, ga najdel, i tebi moje ljudstvo! zgubljeno svobodo povernul!“

V Markov meč verujejo Serbi terdno i bodo verovali dokler junak ne ustane, ki jih bo sužnosti rešil. Branković svojega dela ni bil vesel. Pesem od njega molči. Noben goslar ga ne imenuje rad; ljudstvu je njegovo ime kletev. Zgodovina pa pripoveduje, da je žalostno v ječi umerl, v ktero ga je Bajezit, še za Muratovega življenja, njegov i vsacega izdajavca sovražnik, vreči dal!

Slovstvo in umetnost.

Slavni pisatelj Vuk Stefanović Karadžić je za knjigi, namreč: „Srbske narodne poslovice in Kovčezić za historiu, jezik i običaje Srba“ od ruskiga cara veliki brilantni perstan, kteriga mu je ruski poslanec na Dunaju izročil, prejel.

* Lepoznanski česki časopis „Věsta“ je začel s prvim oktobrom z doklado „Žihadlo“ izhajati. „Květy“ je pa zopet pokopan.

* V letu 1849 je prišlo na Ruskem 808 izvirnih knjig na svitlo in le 57 prestavljenih. Ravno to leto se je na Rusko iz drugih krajev 554,246 zvezkov zvozilo za 42,190 več kakor v letu 1848.

* Gimnazijalni suplent v Pragi Kristjan Stefan je Kornelia Nepos-a v česko prestavil, ki bo skorej na svitlo prišel.

* V Zagrebu so razsojevavci gledišnih iger za dramo „Bosnjakinja“ drugo darilo z 100 goldinarji podarili.